

до державних архівів республіки з Угорщини, Польщі, Чехословаччини, Румунії, Сполучених Штатів Америки.

У період підготовки історії міст і сіл значно розширили свою роботу читальні зали архівів. Якщо до написання історії міст і сіл в них в середньому працювало 2,5 тис. дослідників на рік, то в період масового виявлення документів з історії міст і сіл – майже 9 тис.

Всього автори історії міст і сіл використали близько 1 млн стр., до 10 тис. фотодокументів і понад 600 тис. назв різної друкованої продукції. Це значно перевищує обсяг використання архівних джерел у всіх без винятку шлях за всі 27 післявоєнних років, разом узятих.

Отже, як бачимо, документальною основою всіх нарисів з історії міст і сіл стали архівні документи. У 17 опублікованих томах "Історії міст і сіл Української РСР" є відомості про використання понад 5000 архівних фондів центральних і обласних державних архівів та їх філіалів, районних і міських державних архівів, партійних архівів республіки. За всю багатотомову історію України документальна база державних архівів ніким і ніколи так не використовувалася.

До наукового обігу було залучено велику кількість раніше не відомих документів, що дало змогу по-новому висвітлити ряд історичних подій.

У томах "Історії міст і сіл Української РСР" вміщені винятково цікаві відомості про письменників, поетів, культурних, наукових, державних, партійних та інших відомих діячів російського, білоруського, молдавського, польського, чеського, словацького, угорського і румунського та інших народів, які народились, жили і творили на території України. До багатьох нарисів томів додано картографічні матеріали.

Працівники архівних установ брали безпосередню участь у написанні історії міст і сіл Української РСР, працюючи в складі обласних редколегій, міських і районних редакційних комісій, робочих груп та авторських колективів. Лише в складі обласних редколегій зазначені в реєвізитах томів прізвища 24 працівників державних архівів.

Ряд працівників архівних установ працювали відповідальними секретарями обласних редколегій. У всіх 26 томах історії міст і сіл названо понад 100 прізвищ архівістів, які брали найактивнішу участь у її створенні.

Успішно виступали архівісти і як автори історичних довідок та нарисів на населені пункти. Вони написали їх близько 900.

Значний внесок працівники архівних установ зробили в редагуванні та рецензуванні підготовлених для томів матеріалів. Вони прорецензували понад 2700, відредагували понад 3000 нарисів і довідок, вичитали верстки 600 нарисів і 3 тис. довідок, перевірили майже всі посилання на джерела.

Ряд державних архівів провели велику роботу щодо ілюстрування томів.

Наукові співробітники архівів робили численні переклади документів з румунської, польської, чеської, німецької, словацької, угорської та інших мов, прочитували складні палеографічні тексти.

Ця праця архівістів заслуговує на особливу повагу. Адже наша країна в роки Другої світової війни зазнала величезних втрат історичних джерел, а матеріали, що залишилися, перебували в дуже поганому стані. Широке використання документної інформації з історії міст і сіл викликало збільшення обсягу робіт з науково-технічного опрацювання, ремонту і реставрації, вдосконалення топографічних показників тощо. Все це сприяло поліпшенню фізичного стану і забезпеченню збереженості архівних документів.

Значення "Історії міст і сіл Української РСР" не обмежується лише її науковими рамками, її пізнавальною стороною. У створенні праці брали участь десятки тисяч людей, для яких це було науковою школою, сприяло кращому розумінню історичного процесу, дало навички самостійної творчої роботи.

Беручи участь у підготовці до видання історії міст і сіл УРСР, державні архіві не тільки плідно сприяли здійсненню цього фундаментального видання, але значною мірою перебудували багато аспектів своєї практичної діяльності, повніше розкрили свої можливості у вирішенні великих і важливих завдань.

Підготовка історії міст і сіл значно активізувала діяльність держархівів з тематичної розробки фондів, створення і вдосконалення каталогів, використання документної інформації через читальний зал архіву, сприяла також розширенню і зміцненню контактів державних архівів.

Тетяна Клименко

З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ АРХІВНОЇ СПРАВИ НА ЧЕРКАЩИНІ

В історії архівного будівництва на Черкащині виокремлюються кілька етапів. Робота зі збирання архівів в Черкаському повіті розпочалася восени 1919 р. В березні 1919 р. було прийнято постанову Черкаського повітового комісаріату народної освіти про контроль за архівами, бібліотеками, театрами та кінематографами з боку Наркомпросу, в якій наголошувалося: "Всі при-

Тетяна Клименко

ватні, громадські і урядові архіви ... знаходяться під безпосереднім контролем Комісаріату", без його дозволу "купівля, передача і продаж означених предметів суворо забороняється". 1 квітня 1919 р. при позашкільному підвідділі Черкаського повітового відділу народної освіти було затверджено бібліотечно-музейно-архівну секцію на чолі з інструктором Ф. А. Чернушевичем.

В кінці 1919 р. Черкаським повітовим відділом народної освіти було створено Будинок культури Черкащини, до складу якого входили Народний музей ім. Т. Г. Шевченка, Центральний народний архів і Центральна бібліотека.

Розміщався Будинок культури по вул. Парадній, 21 (нині вул. Хрепцик) в приміщенні колишнього духовного училища, де для архіву було відведено флігель, в якому раніше була лікарня училища⁷. Постановою колегії Черкаського повітового відділу народної освіти від 15 квітня 1919 р. "у зв'язку з тим, що назріло питання про концентрацію архівів ліквідованих установ міста Черкас і повіту" на посаду завідувача Черкаським архівом було призначено Л. І. Щербину.

Архівна справа на момент створення архіву перебувала в незадовільному стані. Військові дії, розруха, недостатня наявність коштів, новизна та незрозуміння справи і часто недостатня свідомість службовців, які не розуміли їх значення, призвели архівні установи в цілковитий хаос. Саме тому перед архівом постало завдання концентрації архівних документів ліквідованих установ царського уряду.

Першими до архіву надійшли документи ліквідованих установ Черкаської міської управи за 1800–1910 рр. (нині найбільший із фондів до 1917 р., який налічує 2134 од. зб.), інспектора народних училищ третього району Київської губернії за 1900–1917 рр., повітового Комісара Тимчасового Уряду за 1917 р., повітового старости за 1918 р. та ряду інших ліквідованих земських, поліцейських, судових установ⁸.

У складній політичній обстановці громадянської війни доводилось працювати архівістам Черкащини. В архіві зберігаються документи, які свідчать про те, що в період з 16 по 2 травня 1919 р. під час бомбардування міста тригорівцями значного пошкодження зазнали приміщення Будинку культури, в т.ч. і архів⁹.

Однак поступово справа налагоджувалась. Уже в липні 1919 р. Черкаський повітовий відділ народної освіти в доповідній записці повітвиконкому повідомляв, що "після закінчення концентрації документів ліквідованих установ передбачається перегляд їх особливою колегією для розв'язання питань дальшого їх зберігання, якому підлягатимуть тільки ті, які мають історичну, побутову та соціально-економічну цінність"¹⁰.

Крім того, на Черкащині діяли окремі ентузіасти, які незважаючи на труднощі, намагалися врятувати цінні історичні джерела. Так, місцевий історик Дмитро Панасович Бочковський, ще 1918 р. врятував від знищення і зосередив в своєму приватному архіві документи 35-го Орловського і 36-го Брянського полків, які дислокувались у Черкасах, а потім були розформовані, документи полкових церков, монастирів, приватних осіб, які пізніше передав на державне зберігання.

Значні зміни в архівному будівництві були пов'язані зі створенням у квітні 1924 р. окружних архівів в Умані, Корсуні, Золотоноші, а в жовтні – у Черкасах. Завідую-

чим окружним архівом було призначено Ю. О. Узембло, який зробив великий внесок у розвиток архівної справи на Черкащині¹¹. За професією – робітник, член комуністичної партії з 1904 р., неодноразово був репресований і довгий час перебував на засланні. Ю. О. Узембло добре усвідомлював значення документів для науки, з повагою ставився до архівної роботи, проводив велику роботу з відбору й обліку документів. Активними його помічниками були: інспектор А. Ю. Єфімов і архіваріус О. М. Олександров.

Окружні архівні здійснювали реєстрацію архівних фондів та комплектування ними Державного архівного фонду. Так у Корсунському архіві в 1924 р. налічувалося 40 фондів, а у Черкаському, крім архівних документів, зберігалися й друковані матеріали – колекція віллов, оголошень, листівок, вилучених у 1917–1920 рр.

1925 р. окружні архівні були реорганізовані в окружні архівні управління, які цього року розпочали інспектування архівів діючих установ, забезпечуючи збереженість документів, кваліфіковане їх відбирання на державне зберігання чи до знищення. У складі фонду Шевченківського (Черкаського) окружного архівного управління збереглося 234 справи – акти та анкети листи обстеження 260 архівів установ за 1925–1927 рр.

1926 р. до Уманського і Черкаського окружних архівних управлінь надійшло 224 архівних фонди. Наступного, 1927 р., в Шевченківському (Черкаському) окружному архіві налічувалося 327 фондів. 1927 р. архівом було складено перший п'ятирічний план комплектування, підготовлено першу виставку, присвячену 10-літтю 1917 р., яка, як зазначалось в журналі "Архівна справа", мала "велике популяризаторське значення"¹². Крім газет, фотографій учасників з'їзду Рад, постанов, оголошень, як радянських так і дореволюційних установ, на виставці експонувалось декілька в'язок архівних матеріалів для ознайомлення відвідувачів з процесом збереження й упорядкування архівних документів.

У зв'язку з ліквідацією округів, у вересні 1930 р. на базі окружних архівів було створено державні історичні архівні. Площа архівосховищ Черкаського держістархіву становила 664,04 кв. м.¹³

Комплектування держістархіву в ці роки відбувалося переважно за рахунок архівних документів ліквідованих установ, що дало змогу створити багату документальну базу з історії краю. У березні 1939 р. архівні установи перейшли у відання Народного Комісаріату внутрішніх справ УРСР, що з одного боку, призвело до поліпшення методичної бази діяльності державних архівів, розроблення системи обліку та описання архівних матеріалів, а з іншого – ще більше обмежило доступ до документів. Робота читальних залів була практично згорнута.

Однією із суттєвих змін у справі забезпечення збереженості документів стало те, що до початку 1941 р. Черкаський держістархів в цілому завершив пофондовий та поіндивідуальний облік документів.

У 1941 р. Черкаський державний історичний архів стає філіалом Київського обласного державного архіву. На початок війни в ньому зберігалось 2072 фонди на 289 189 справ, розмішених у чотирьох архівосховищах.

Непоправних втрат зазнали архіви Черкащини в роки Великої Вітчизняної війни. Із Черкаського філіалу в 1941 р. вдалося евакуювати до м. Суми (потім – до м. Саратов) лише матеріали таємних фондів (97 тюрків). Всі документи архівосховища по вул. Урицького⁹ загинули в пожежі 29–31 серпня 1941 р.; повністю були знищені документи архівосховища по вул. Комсомольській, 21, де розміщувався німецький прикордонний загін; документи, що зберігалися у сховищі по вул. Леніна, 3 були варварськи розграбовані Черкаською поліцією, яка займала цю будівлю; дуже постраждали і документи сховища по вул. Комсомольській де в роки окупації було розміщено ряд відділів Черкаської районної управи.

Майже нічого не залишилось від науково-довідкового апарату. Було знищено і розграбовано 3,2 тис. книг науково-довідкової бібліотеки, серед яких було багато раритетів¹⁰. Загальна сума збитків, нанесених Черкаському філіалу була оцінена в 211 352 крб. Документи Уманського філіалу Київського обласного архіву повністю загинули від пожежі під час бомбардування міста. Майно, обладнання і документи Уманського міського архіву повністю розграбувала німецька окупаційна влада.

Черкаський філіал Київського обласного державного архіву поновив свою діяльність 22 грудня 1943 р. (місто було визволене 14 грудня) зі штатного чисельністю 9 чоловік, директором філіалу було призначено Г. М. Якименка¹¹. В архіві залишилось лише 11475 од. зб. 446 фондів за 1802–1936 рр. (причому в 5 тис. справ були зірвані чи пошкоджені обкладинки, в багатьох справах вирвані аркуші), а також близько 300 тис. аркушів розсіпу – залишки фондів, розграбованих Черкаською поліцією.

Головним завданням архівістів з перших днів було збирання документів періоду війни, забезпечення їх збереженості та оперативного використання. У 1944 р. було прийнято документи 48 окупаційних установ, а також листи, що надходили з німецької неволі. До збирання документів з історії Великої Вітчизняної війни залучалася громадськість, створювалися спеціальні комісії. Протягом 1944 р. районні архіви та Черкаський філіал передали до Київського обласного державного архіву 7636 справ та 475 кг розсіпу, до архівного управління при НКВС УРСР були направлені документи окупаційного режиму. Разом з тим продовжувалася робота з упорядкування пошкоджених справ, формування розпорешених фондів; систематизації, підшивки, нумерації справ. Цю роботу було закінчено лише 1949 р.

1947 р. до Черкаського філіалу надійшло 1337 справ 110 фондів від державного архіву Сумської області з числа евакуйованих в 1941 р. Через недостатню площу сховищ, комплектування філіалу в 1946–1953 рр. було

дуже обмеженим, за 8 років прийнято лише 6,3 тис. справ. Приймались переважно документи ліквідованих установ. Головним напрямком роботи філіалу післявоєнного десятиліття було науково-технічне опрацювання архівних фондів, розвиток науково-довідкового апарату, проводилась передача непрофільних документів Полтавському і Кіровоградському архівам.

У січні 1954 р. із створенням області Черкаський філіал було реорганізовано в обласний державний архів, який розпочав свою роботу 18 травня 1954 р. зі штатом 16 осіб в т.ч.: старших наукових співробітників – 4, наукових співробітників – 2, старших архіваріусів – 2, архіваріусів – 2, секретар-друкарка – 1, бухгалтер – 1, комендант – 1, прибиральниця – 1, охоронців – 2.

На 1 січня 1954 р. у двох будинках філіалу площею 307 кв. м. зберігалось 36 384 справи 909 фондів.

Важливим етапом на шляху здійснення організаційно-методичного керівництва та контролю за роботою державних архівів області було створення 16 травня 1954 р. архівного відділу при обласному Управлінні внутрішніх справ. Тимчасово виконуючим обов'язки начальника відділу було призначено Г. М. Якименка, у жовтні 1954 р. начальником відділу став С. П. Кузьмін, з 1 жовтня 1955 р. архівний відділ протягом 28 років очолював Г. П. Романій. При архівному відділі почала функціонувати експертно-перевірна комісія (ЕПК).

Згідно з постановою Секретаріату ЦК КПРС у серпні 1954 р. створено партійний архів Черкаського обкому КПУ, із штатом три працівники, завідувачкою якого було призначено Г. М. Зудіно, яка очолювала архів протягом 30 років. У перші три роки партархів розташовувався у Соснівці, в 1957–1960 рр. – у приміщенні будинку міському КПУ, з 1960 р. в Будинку Рад до побудови спеціального приміщення, який був зданий в експлуатацію в січні 1978 р. площею 2200 кв. м., розрахований на 600 тис. од. зб., обладнаний протипожежною і охоронною сигналізацією, аварійною системою витягання диму, складною системою кондиціонування повітря.

У другій половині 1950-х років значно активізувалася робота щодо приймання документів. У 1954–1958 рр. до обласного державного архіву було прийнято 87 тис. справ понад 200 фондів, які за територіальною належністю стали відноситися до Черкаського облдержархіву від Київського, Полтавського і Кіровоградського облдержархівів.

На 1 січня 1959 р. в Черкаському облдержархіві зберігалось 123470 справ 3133 фондів, рівень завантаженості сховищ становив 100 %. У подальшому через відсутність вільних площ планове комплектування було призупинене і обсяг документів, що зберігалися в архіві, не збільшувався до початку 1970-х років.

З 1957 р. активізувалася робота з використання документів. У 1957–1962 рр. облдержархівом спільно з партархівом були видані три збірники документів – “Трудящі Черкащини в боротьбі за владу Рад”, “До історії більшовицьких організацій на Черкащині” і “Черка-

щина в період відбудови народного господарства". Науковими співробітниками готувалися статті, публікації, радіосередачі, ініціативні документи інформації, виставки архівних документів, фотогазети та фотовиставки, проводилися лекції та бесіди з трудящими та учнівською молоддю.

1960 р. облдержархів розпочав ремонт і реставрацію документів, відновлення згасаючих текстів, картування документів. Було упорядковано 11 677 листів громадян, надісланих із фашистської Німеччини, із яких було сформовано 207 справ.

У 1960-і роки було зроблено великий крок уперед у справі поліпшення якісного складу архівних фондів. Переглядалися списки № 1 – джерел комплектування архівних установ області, число їх зменшилось у 1,6 рази. Протягом 1961–1965 рр. облдержархівом, районними та міськими архівами було повернуто установам понад 100 тис. справ довідкового значення.

Важливе місце в діяльності облдержархіву у 1962–1971 рр. займала участь у підготовці тому "Черкаська область" серії "Історія міст і сіл УРСР". Співробітники архіву переглянули 7 тис. справ, написали 3 нариси, прорцензували 15 нарисів і 391 довідку. В читальному залі працювали 160 авторів. Для користування їм було видано 3,4 тис. од. зб.

Із 1963 р. в обласному державному архіві розпочалася планова систематична каталогізація документів. У 1967–1968 рр. науково-довідкова бібліотека облдержархіву поповнилася більш ніж тисячею книг та журналів, відібраних із дублетного фонду бібліотек ім. Салтикова-Щедрина та Центрального державного історичного архіву СРСР в м. Ленінграді. Вперше у червні 1968 р. архівним відділом облвиконкому та обласним державним архівом було організовано науково-практичну конференцію, присвячену 50-річчю радянської архівної справи.

Важливою подією для архівістів Черкащини було спорудження в 1969 р. спеціального приміщення для обласного державного архіву з п'ятьма архівосховищами площею 3009 кв. м. на 1 млн. 200 тис. справ.

Найактивнішим періодом комплектування обласного державного архіву стали 1970-і роки. Від районних і міських архівів надійшло 364 тис. справ, від обласних установ – 58 тис. справ. Районними і міськими архівами було удосконалено описи на 160 тис. справ. Пожвавилася робота з приймання документів особового походження, в 3,1 рази зросла кількість фотодокументів. В другій половині 1970-х років до облдержархіву вперше надійшли фонодокументи, до 1980 р. їх було прийнято 165 од. зб. У 1972 р. розпочала працювати зональна лабораторія мікрофільмування документів, яка обслуговувала також Кіровоградських та Херсонських облдержархівів. Впродовж 1976–1983 рр. в обласному архіві діяв науково-теоретичний семінар, на якому розглядалися актуальні питання оптимізації приймання документів на державне зберігання.

У лютому 1980 р. в держархіві області було створено відділи: науково-довідкового апарату і методичної роботи; обліку, зберігання фондів, відомчих архівів, комплектування і експертизи цінності документів; інформації, публікації та наукового використання документів; лабораторію забезпечення збереженості та мікрофільмування документів.

У 1989 р. було завершено багаторічну роботу – підготовку Путівника по державному архіву Черкаської області.

У 1989–1992 рр. по фондах архіву було проведено цільову комплексну експертизу цінності документів, у результаті якої було виділено до знищення 45,3 тис. дублетних справ, на державному зберіганні залишено крапці екземпляри.

Новий етап розвитку архівної справи на Черкащині розпочався з 1991 р. За 11 років незалежності України зросла соціальна значущість архівів. Створено нову правову, нормативну базу діяльності архівних установ. Вперше в історії України у грудні 1993 р. Верховна Рада ухвалила Закон "Про Національний архівний фонд і архівні установи", а у грудні 2001 р. було прийнято постанову Верховної Ради України "Про внесення змін до Закону України "Про Національний архівний фонд і архівні установи", який став основним регулятором суспільних відносин у цій важливій галузі.

Протягом 1991–1994 рр. було здійснено переклад діловодства державних архівних установ області на державну мову.

Згідно з постановою Верховної Ради України від 27 серпня 1991 р. та рішенням облвиконкому від 13 вересня 1991 р. партійний архів Черкаського обкому КПУ було ліквідовано, його документація (299,2 тис. од. зб. 1897 фондів), будівля, майно та штати передані держархіву області. Протягом 1992–1993 рр. було здійснено суцільне перевіряння наявності справ колишнього партархіву, в 1994 р. завершено переведення оліковій документації на єдині форми державного обліку. Здійснена дуже велика робота щодо підготовки до передачі на державне зберігання документів від обласного управління Служби безпеки України. Упорядковано і прийнято до держархіву області 10,9 тис. приписаних позасудових кримінальних справ та 30,6 тис. фільтраційних справ на 89730 осіб. В 1995–2001 рр. відділу РАГС обласного управління юстиції надійшли 5,5 тис. книг реєстрації актів громадянського стану за 1765–1920 рр.

У 1998 р. до держархіву області від громадянки Канади Т. В. Симиренко-Торп надійшов цінний комплекс документів, із якого було сформовано родинний фонд визначних українських промисловців, вчених, митців, соціологів, мислителів Симиренків.

До найсуттєвіших здобутків сучасного етапу і озвучку архівної справи слід віднести й демократизацію архівної справи, масове розсекречення документної інформації, що створило сприятливі умови для роботи

дослідників, насамперед істориків, сприяло ліквідації "білих плям" нашої минувшини. Значно розширилися масштаби й напрямки використання ретроспективної документної інформації з метою виконання соціально-правових запитів громадян. Важко переоцінити внесок архівістів у справу реабілітації жертв політичних репресій радянської доби. Велстенські обсяги робіт виконані також архівістами щодо документального підтвердження перебування десятків тисяч наших співвітчизників на примусових роботах у фашистській Німеччині. За останні 12 років держархівом області виконано понад 70 тисяч запитів громадян та установ, тільки в 1994 р. до архіву надійшло 18 тис. запитів – більше, ніж за попереднє десятиріччя. У 2,2 рази зросла кількість запитів до архівних відділів райдержадміністрацій та міських рад.

Документи держархіву області широко використовувались при підготовці "Книги Пам'яті": видання "Реабілітовані історією. Черкаська область"; трьох книг хрестоматії "Духовна спадщина Черкаського краю"; нарисів "До історії міста Черкаси"; спогадів фронтовиків "Минуле згадує бійці"; збірки документів і матеріалів "Голод 1932–1933 років на Черкащині", довідника "Назви вулиць, провулків, площ м. Черкаси"; історично-публіцистичного видання "Жорна. Нариси, спогади, документи"; збірника статей та матеріалів "Г. Ю. Храбан. До 100 річчя з дня народження"; збірника документів та матеріалів "Черкащина в період Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр." та ін. В 1998–2000 рр. по обласному телебаченню демонструвався цикл передач "Погляд крізь час", який базувався на архівних документах.

Останніми роками архівна служба області посилила свою присутність у міжнародному архівному середовищі. Архівісти області беруть участь у заходах Міжнародної ради архівів, зокрема в реалізації європейських програм, членстві в Комітеті по збереженню архівів в помірному кліматі МРА, а також шляхом розвитку двостороннього співробітництва. Відкритість державних

установ області сприяє ширшому використанню документної інформації зарубіжними користувачами, за винятком документів закритого режиму зберігання. Природно, що Україна, як і будь-яка інша держава, має свої таємниці і повинна дбати про безпеку в цій сфері.

З 1919 по 2002 рр. у державних архівних установах Черкащини працювало майже 450 співробітників. Завдяки їх повсякденній копійчій роботі, особистому внеску кожного у розбудову архівної справи в державному архіві області, архівних відділах райдержадміністрацій та міських рад зосереджено 233824 тис. од. зб. Національного архівного фонду, які висвітлюють історію Черкащини з початку XVIII ст. до наших днів. Архівісти Черкащини пишуться тим, що їхня праця служить благородній справі вивчення історичного досвіду, використання уроків минулого в сучасних державотворчих процесах. Це дає нам підстави для оптимізму і надії, що наша робота розглядатиметься не як вузькофахова, а як справа великої державної ваги.

Отже, від 1919 р. архівна справа на Черкащині знала істотного розвитку, результатом якого на початок XXI ст. стало впорядкування документів, пов'язаних із регіональною історією, та забезпечення їх надійної збереженості у Державному архіві Черкаської області. Впродовж цього періоду найсприятливішими етапами розвитку архівної справи можна вважати 1920-ті, 1960-ті та 1990-ті рр.

¹ Держархів Черкаської обл., ф. Р-150, оп. 1, спр. 2, арк. 5.

² Там само, спр. 7, арк. 8, 9.

³ Там само.

⁴ Там само, ф. Р-150, оп. 1, спр. 6, арк. 3, 19.

⁵ Там само, ф. Р-150, оп. 1, спр. 7, арк. 8, 23.

⁶ Там само, ф. Р-127, оп. 1, спр. 5, арк. 174.

⁷ Архівна справа. – 128. – № 7. – С. 69–70.

⁸ Держархів Київської обл., ф. Р-907, оп. 6, спр. 9, арк. 2, 4.

⁹ Тепер вул. Хрещатик.

¹⁰ Держархів Черкаської обл., ф. Р-2407, оп. 1, спр. 4, арк. 1–3.

¹¹ Там само, спр. 1, арк. 1.

Левонід Тимошенко

АРХІВИ УНІАТСЬКОЇ ЦЕРКВИ – ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ КРАЄЗНАВСТВА ПРАВОБЕРЕЖЖЯ XVII – XVIII ст.

Архівні джерела до історії унії активно вивчалися, починаючи з XIX ст., чим, зрозуміло, був зумовлений поступ в історіографії проблеми. Разом з тим, історія української церкви XVII–XVIII ст. досі є недостатньо дослідженою, переважно через малодоступність та розкиданість документів по архівосховищах Східної Європи і загальну недостатню вивченість архівних фондів. Архіви уніатської церкви мають цінний джерельний потенціал для краєзнавства.

У сучасній історіографії зверталась певна увага на архіви уніатської церкви¹. На жаль, питання інформативної цінності уніатських архівів для краєзнавства у них майже не розглядалося. Зупинимось на краєзнавчих аспектах радомишльського архіву уніатських митрополитів та фондах інших церковних установ уніатської церкви в архівах Східної Європи. Зауважимо, що дослідження центральних установ уніатської церкви: митрополітичних, єпархіальних, деканатських, мона-